

Asia: VN/34466/2023

Lausuntopyyntö itäisen Suomen tuulivoimarakentaisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Taustaa

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on pyytänyt mm. Pohjois-Savon liiton lausuntoa itäisen Suomen tuulivoimarakentamisesta 30.11.2024 mennessä. TEM ja puolustusministeriö julkaisivat kesäkuussa työryhmän loppuraportin itäisen Suomen tuulivoimarakentamisesta.

Työryhmän tarkoituksena oli selvittää keinoja aluevalvonnan ja tuulivoimarakentamisen yhteensovittamiseksi.

Yhtenä ratkaisuna raportissa esitettiin kompensatioaluemallia. Kompensatioalue edellyttäisi riittävän tarkkaa sijainti- ja kokotietoa alueelle rakennettavista tuulivoimaloista sekä sitoutumista ratkaisun rahoittamiseen.

Kompensatioalueen perustaminen edellyttäisi valtion siltarahoitusta sekä riittävän varmuuden siitä, että kerättävät kompensatiomaksut kattaisivat Puolustusvoimille syntyvät ylimääräiset kustannukset halutussa määrin. Kompensatioalue tulisi lisäksi valita niin, että tuulivoimainvestoinnit olisivat mahdollisia myös muiden rakentamista ohjaavien tekijöiden osalta.

Kompensaatoratkaisun lisäksi raportissa käsiteltiin muun muassa aluevalvonnan teknisiä ratkaisuja, tuulivoimarakentamisen koordinaation lisäämistä sekä Puolustusvoimien

lausuntomenettelyn kehittämistä.

Kuulemisen tavoitteet

Kuulemisen tavoitteena on selvittää raportissa esitettyjen vaihtoehtojen toteutettavuutta keskittyen erityisesti kompensatoratkaisuun. Lisäksi lausunnonantajat voivat esittää yleisiä näkemyksiä raportin sisällöstä ja johtopäätöksistä mukaan lukien toiveet koordinaation lisäämisestä. Kompensaatioalueen muodostamisen edellytyksenä on tarkempi tieto rahoituksesta ja yritysten valmiudesta sitoutua kustannusten rahoittamiseen. Tämän vuoksi erityisesti tuulivoima-alan yrityksiä on pyydetty ottamaan kantaa kompensatiomallin rahoitukseen.

Lausunnonantajilta on pyydetty lisäksi ehdotuksia kompensatioalueista tai alueen osasta.

Raportissa on esitetty, että kompensatioalueen tulisi olla vähintään kahden maakunnan kokoinen. Ehdotus tulisi perustella vastaamalla esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin:

- Kuinka paljon tuulivoimaa alueelle olisi mahdollista rakentaa kompensatoratkaisun myötä?
- Miten ehdotuksessa on huomioitu muut rakentamista ohjaavat tekijät? Muilla ohjaavilla tekijöillä tarkoitetaan muun muassa tuulivoiman paikallista hyväksyttävyyttä, luontoarvoja sekä alueelle suunniteltuja sähköä kuluttavia investointeja.

Itäisen Suomen tuulivoimarakentaminen

Pohjois-Savon liitto kannattaa työ- ja elinkeinoministeriön ja puolustusministeriön työryhmän tavoitetta selvittää ja edistää keinoja aluevalvonnan ja tuulivoimarakentamisen yhteensovittamiseksi itäisessä Suomessa. Tavoite on tunnistettu muun muassa Itäisen Suomen ohjelman valmistelussa. Itäisessä Suomessa on huomattava potentiaali rakentaa maatuulivoimaa muun muassa harvan asutuksen takia. Uusiutuvan energian saatavuudella on tärkeä rooli investointien kohdentumisessa ja Suomen kilpailukykyyn edistämisessä, ilmastotavoitteiden toteutumisessa sekä alueiden elinvoiman varmistamisessa.

Yhtenä ratkaisuna TEM:n ja puolustusministeriön työryhmän itäisen Suomen tuulivoimarakentamista koskevassa loppuraportissa on esitetty kompensatioaluemallia.

Lausuntopyynnön mukaan kompensatioalue tulisi valita niin, että tuulivoimainvestoinnit olisivat mahdollisia puolustusvoimien aluevalvontatehtävän turvaamisen ohella myös muiden rakentamista ohjaavien tekijöiden osalta. Tuulivoimarakentamista ohjaavia tai siihen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa maakunnan liiton ja kuntien kaavoituspäätökset, YVA-menettely ja kantaverkon liityntämahdollisuudet. Kompensatioalueiden valinta-aikataulussa on hyvä ottaa huomioon muun ohella kaavoitusmenettelyyn kuluva aika, mikäli kaikki rakentamiseen vaikuttavat seikat on tarkoitus huomioida valmistelussa. Maankäyttö- ja rakennuslain (Alueidenkäyttölain 1.1.2025 alkaen) mukaan oikeusvaikutteista yleiskaavaa voidaan käyttää suoraan tuulivoimalan rakentamisluvan perusteena. Tuulivoimarakentaminen voi edellyttää myös maakuntakaavan valmistelua. Kaavoitus kestää keskimäärin noin 2–5 vuotta, minkä lisäksi tulee mahdolliseen muutoksenhakuun kuluva aika. Kaavoituksessa tutkitaan alueiden soveltuvuutta tuulivoimarakentamiseen eri tekijöiden kannalta ja yhteensovitetään tuulivoimatuotanto muiden maankäyttötarpeiden kanssa. Tähän liittyen aluevalvonnan ja tuulivoimarakentamisen yhteensovittamisessa on tärkeä varmistaa sujuva tiedonkulku ja yhteistyö eri viranomaistahojen välillä.

Lausuntopyynnössä on pyydetty ehdotuksia kompensatioalueista tai alueen osasta. Pohjois-Savon liitto ehdottaa ensimmäisen vaiheen kompensatioalueen osaksi

viimeistelyvaiheessa olevan Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, 2. vaiheen toteutumattomia – erityisesti maakunnan itäiseen osaan sijoittuvia - tuulivoimapotentiaalisia alueita mukaan lukien Leppävirran ja Joroisten rajalle sijoittuvan tuulivoimapotentiaalin, jonka toteutumisella on merkitystä maakunnalliselle kiertotalouskeskittymän kehittämiselle.

Seuraavassa vaiheessa pidemmän aikavälin tavoitteena (ml. kaavoitukseen kuluva aika) voitaisiin tutkia myös muuta tuulivoimapotentiaalia itäisessä Suomessa; esimerkiksi maakuntakaavoissa olevien tuulivoimaloiden alueiden lähialueella olevat mahdolliset muut maakunnallisesti, seudullisesti ja paikallisesti merkittävät potentiaaliset tuulivoimarakentamiseen soveltuvat alueet yli maakuntarajojen. Tämän vaiheen

aluekokonaisuuden selvittämiseksi on tarkoituksenmukaista käynnistää vähintään kolmen maakunnan laajuinen maakuntakaavoitus ja hyödyntää maakunnan liittojen suunnitteluviranomaisten osaamista ja resursseja. Esimerkiksi Pohjois-Savon liitolla, Kainuun liitolla ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitolla on valmius selvittää tarkemmin Pohjois-Savon koillis- ja itäosien, Kainuun etelä- ja itäosien sekä Pohjois-Karjalan länsi – ja pohjoisosien ylimaakunnallista aluekokonaisuutta. Tämä edellyttää tiiviistä yhteistyötä mm. maakunnan liittojen ja puolustusvoimien edustajien kesken sekä TEM:n ja puolustusministeriön tuulivoimatyöryhmän loppuraportissa kuvattujen edellytysten - kompensatiomallin rahoituksen ja aluekokonaisuutta koskevien poliittisten päätösten - toteutumista.

Pohjois-Savon kokonaismaakuntakaavan 2040 uudistamisen toinen osa on loppusuoralla. 2. vaiheen kaavaehdotus on ollut lokakuussa 2024 uudelleen nähtävillä mm. tuulivoimapotentiaaleihin alueisiin tehtyjen muutosten vuoksi. Kaavaehdotuksessa osoitetaan 24 vähintään seudullisesti merkittävää tuulivoimapotentiaalista aluetta, joilla olisi mahdollista jopa 500 tuulivoimalan toteuttamiseen. Maakuntakaavan valmistelussa on käynyt ilmi maakunnan itäosan tuulivoimapotentiaalisten alueiden vaikutukset Puolustusvoimien aluevalvontatehtävään. Alueella edellytetään VTT:n tutkavaikutusten selvittämistä. Kaavatyö on hyväksymisvaiheessa joulukuussa 2024.

Itäisen Suomen tuulivoimaedellytysten kehittämisessä ei saa päästä käymään niin, että mahdolliseen kompensatioon valittavat alueet estävät puolustusvoimilta myönteisen tutkalausunnon saaneiden maakuntakaavan mukaisten tuulivoima-alueiden toteutumisen. Nämä jo maakuntakaavoitetut alueet tulee hyödyntää tulevaisuudessa täysimääräisesti.

Pohjois-Savon liitto toteaa lopuksi, että kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden, energiaintensiivisten investointien sekä alueen elinvoiman kannalta on ehdottoman tärkeää, että Itä-Suomi ei jää puhtaasti siirtymän ulkopuolelle.

Sihvola Merja
Pohjois-Savon liitto